

Інноваційні технології та інтерактивні методи навчання у підготовці документознавців-менеджерів

У статті розглядаються інноваційні технології та методи навчання, які використовуються при підготовці документознавців-менеджерів у Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу (далі – ІФНТУНГ). Проаналізовано результати анкетування щодо визначення стану застосування інтерактивних методів у навчальному процесі на кафедрі документознавства та інформаційної діяльності ІФНТУНГ. Розроблена інтегрована комунікативно-інтерактивна модель проведення семінару з дисципліни «Інформаційний менеджмент».

The article deals with innovative technologies and learning methods used in the preparation of documentation managers in Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (hereinafter - IFNTUOG). Results of surveys to determine the use of interactive methods in the educational process at the Department of documentation and information activities IFNTUOG. The integrated communication-interactive model of seminars on "Information Management".

Ключові слова: документознавці-менеджери, інноваційні технології, інтерактивні методи навчання, засоби інноваційних технологій навчання.

Вступ. Розвиток інформаційного суспільства, а разом з ним розширення інформаційних ринків, збільшення обсягу інформаційного виробництва та інформаційної логістики, які тісно пов'язані з інформаційно-комунікаційними технологіями потребують для ефективного функціонування та подальшого розвитку професійного кадрового забезпечення, тобто належним чином підготовлених та кваліфікованих фахівців інформаційної сфери. Фахівців, які мають достатній рівень знань та спроможні ефективно застосовувати новітні інформаційні технології в ринкових умовах здійснення інформаційної діяльності, володіють професійними вміннями та навичками роботи із сучасними методами аналітико-синтетичної обробки інформації, здатні у зручній формі і в оперативні терміни задовольнити інформаційні потреби, як

суспільства в цілому, так і окремого споживача зокрема. У зв'язку з цим, виникає потреба у фахівцях інформаційної галузі, а саме документознавцях-менеджерах. Проблема використання інноваційних технологій у фаховій підготовці майбутніх документознавців-менеджерів набуває все більшої актуальності і пояснюється тим, що саме інноваційні технології та інтерактивні методи навчання виступають тими чинниками, які розвивають у студентів навчальну, пізнавальну активність, професійні уміння та навички, креативність та критичність мислення.

Постановка завдання. Впровадження інноваційних технологій та інтерактивних методів навчання, як один із шляхів удосконалення навчального процесу у вищій школі у своїх працях розглядають науковці О. Овчарук, М. Ігнатенко, В. Паламарчук та інші. Дослідженню питань інформатизації та комп'ютеризації освіти, можливості використання інноваційних технологій присвячені праці вчених Р. Гуревича, І. Захарової, І. Лернера, Ю. Машбиця, І. Роберт та інших. Дослідники Н. Кушнарченко, О. Матвієнко, І. Морозюк, М. Слободяник та інші досліджують проблеми підготовки документознавців-менеджерів, як фахівців документно-інформаційної сфери. Але практично відсутні праці, присвячені використанню інноваційних технологій та інтерактивних методів навчання у підготовці документознавців-менеджерів до майбутньої професійної діяльності.

Актуальність проблеми. Українська система вищої освіти, яка інтегрується у Європейській простір вищої освіти передбачає реалізацію нових підходів до організації та проведення навчального процесу, підготовки конкурентоздатних фахівців до майбутньої професійної діяльності у сучасному вимогливому і динамічному соціально-економічному та інформаційному середовищі. Сьогодні, ефективність рівня освіти значною мірою залежить від впровадження інноваційних технологій та методів навчання у процес підготовки студентів у ВНЗ. Адже, сучасний навчальний процес спрямований не тільки на засвоєння студентами теоретичних знань та набуття базових практичних умінь, а велика уваги приділяється формуванню навичок безперервної освіти, розвитку професійної мотивації, самоосвіти, максимального залучення студентів до активної навчально-пізнавальної діяльності.

Мета статті – проаналізувати стан використання інноваційних технологій та інтерактивних методів навчання у підготовці документознавців-менеджерів.

Результати. Модернізація системи освіти пов'язується, насамперед, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладені цілісні моделі навчально-виховного процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення [1; 3]. Перш ніж розглядати інноваційні технології в підготовці документознавців-менеджерів, варто дати визначення цьому поняттю.

Слово інновація в дослівному перекладі означає оновлення, зміну, введення нового [4]. Тому, педагогічна інтерпретації поняття «інновація» часто ототожнюється із такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове та означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу [4]. Дослідник І. Підласий вважає, що інновації – це ідеї, процеси, засоби і результати, взяті в якості якісного вдосконалення педагогічної системи [5]. На думку науковця І. Севрука, інновація передбачає виникнення, розвиток чогось нового у надрах того, що вже існує, функціонує. Він виділяє такі характеристики інноваційної освіти: активну участь студента у процесі навчання; можливість практичного використання знань у реальних умовах; надання та отримання знань у різноманітних формах; акцент на процесуальності навчання, а не на зазубрюванні інформації [6].

Використання інноваційних технологій не вимагає відмови від традиційних форм організації навчального процесу. Застосування таких технологій модернізує, покращує, урізноманітнює та збагачує традиційні методи навчання. Інноваційні технології спрямовані на професійно-креативний розвиток студента, максимальну результативність навчального процесу та підвищення професійної мотивації до навчання.

Розглянемо процес застосування інноваційних технологій та інтерактивних методів навчання при підготовці документознавців-менеджерів. Підготовкою фахівців інформаційної сфери займається кафедра документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Навчальний процес на кафедрі відбувається з використанням традиційних технологій навчання у поєднанні з інноваційними технологіями та інтерактивними методами. Проаналізувавши використання інтерактивних методів навчання викладачами кафедри документознавства та інформаційної діяльності (рис.1) можна зробити висновок, що найчастіше викладачі кафедри використовують на заняттях такі

методи, як тестування, навчальні, наукові та професійно зорієнтовані дискусії, аналіз проблемно-професійних ситуацій тощо.

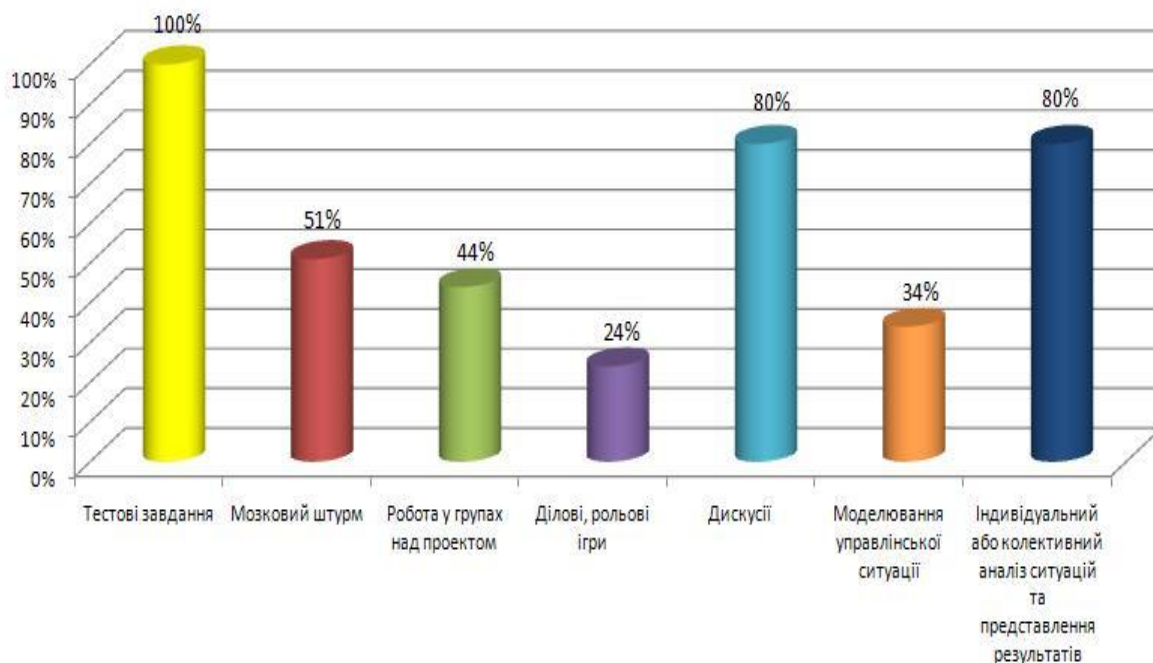

Рис. 1. Застосування інтерактивних методів навчання викладачами кафедри документознавства та інформаційної діяльності ІФНТУНГ

Викладання 34% навчальних дисциплін відбувається із застосуванням методу моделювання управлінської ситуації. Використання «мозкового штурму», як інтерактивного методу навчання простежується у викладанні 51% навчальних дисциплін, ділові ігри та проектні технології навчання присутні при викладанні 68% навчальних предметів на кафедрі. Досить поширеним є проведення лекції у формі презентації за допомогою мультимедійного проєктора. На нашу думку, інтерактивні методи є ефективними, прогресивними та цікавими методами навчання, однак систематичне їх застосування вимагає значного збільшення аудиторного часу та створення нових методичних розробок для їх проведення.

При детальному аналізі стану використання інноваційних технологій та інтерактивних методів на кафедрі документознавства та інформаційної діяльності можемо констатувати, що у робочих програмах навчальних

дисциплін передбачено застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій та інтерактивних методів навчання. Але чи допомагають ці технології та методи студентам у навчальному процесі, яким саме методам вони надають перевагу та чи покращують вони їхнє навчання та успішність? Саме з цією метою було проведено анкетування студентів з проблеми дослідження стану використання інноваційних технологій у підготовці майбутніх документознавців-менеджерів. В анкетуванні взяли участь студенти, майбутні документознавці-менеджери, II-V курсів денної форми навчання. Для респондентів була запропонована анкета, яка містила 7 запитань, а саме:

- яким формам проведення занять Ви надаєте перевагу;
- які, на Вашу думку, сучасні засоби інноваційних технологій варто використовувати при проведенні занять;
- чи хотіли б Ви отримувати знання дистанційно;
- чи використовуєте Ви електронні підручники у навчальному процесі;
- чи хотіли б Ви відвідувати інтерактивні семінари;
- оцініть стан використання інтерактивних методів при викладанні навчальних дисциплін;
- назвіть навчальні дисципліни, на яких систематично використовуються інноваційні технології та інтерактивні методи.

Результати анкетування показали, що 80% студентів віддають перевагу діловій грі, як одній із форм проведення заняття, 14% - надають перевагу лекціям-презентаціям, 3% студентів подобаються відео-уроки та 3% опитаних є прибічниками традиційних форм організації навчального процесу. 97% студентів схвально ставляться до використання сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях. Варто відзначити, що 25% студентів висловили бажання навчатися дистанційно (переважно, це студенти старших курсів). 85% студентів зазначили, що використовують електронні підручники при підготовці до занять, а 15% - надають перевагу традиційному підручнику. 70% респондентів висловили бажання регулярно відвідувати інтерактивні семінари, 30% - зайняли нейтральну позицію щодо відповіді на дане питання.

Стан використання інноваційних методів у навчальному процесі документознавців-менеджерів (за оцінками студентів) відображено на рис. 2.

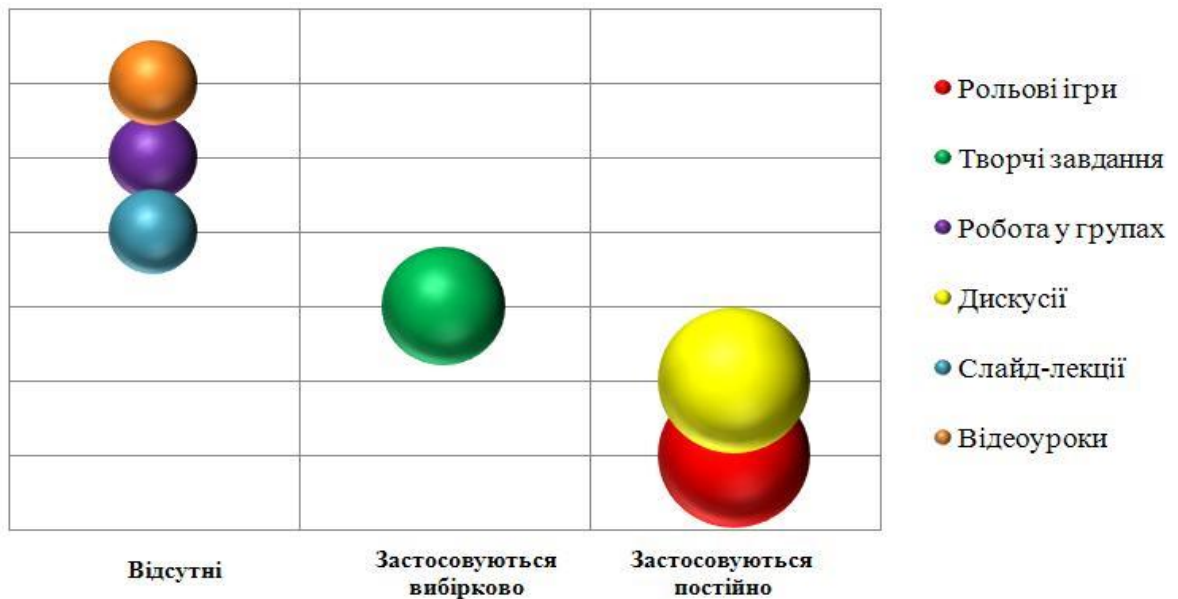

Рис. 2. Застосування інноваційних методів навчання на кафедрі документознавства та інформаційної діяльності, за оцінками студентів

На думку студентів, постійно у навчальному процесі застосовуються рольові ігри та дискусії, а відсутні – слайд-лекції, робота в групах та відеоуроки. Творчі завдання використовуються вибірково. Найчастіше вони зустрічаються при викладанні таких предметів, як «Інформаційний менеджмент» (20% респондентів), «Реклама» (18%), «Ділова англійська/німецька мова» (12% опитаних), «Теорія комунікації» (11%), «Основи бізнесу» (5% респондентів) тощо, а також під час проведення занять із циклу інформаційно-комп'ютерних дисциплін (34%).

За результатами анкетування та проведеного аналізу, на кафедрі документознавства та інформаційної діяльності використовуються різні види інноваційних технологій навчання а самі студенти є відкритими до інтерактивних методів навчання та більше схильні саме до таких форм проведення занять. При проведенні занять корисним для майбутніх документознавців-менеджерів є використання сучасних засобів інформаційних-комунікаційних технологій навчання, що у свою чергу, дозволяє використовувати презентацію, як один із ефективних методів унаочнення та кращого засвоєння навчального матеріалу.

Проведене опитування виступає своєрідним зворотнім зв'язком з боку студентів - документознавців до викладацького складу кафедри, оскільки, містить побажання, які варто враховувати для урізноманітнення, підвищення ефективності, покращення якості та результативності процесу навчання.

Враховуючи наявний стан застосування інтерактивних методів навчання при підготовці майбутніх документознавців-менеджерів було розроблено інтегровану комунікативно-інтерактивну модель проведення семінару з дисципліни «Інформаційний менеджмент» на тему «Комунікативні процеси та комунікативна політика в системі управління організацією». Розроблена модель є інтегрованою, оскільки в ній чітко прослідковуються міжпредметні зв'язки між такими дисциплінами, як «Міжкультурні комунікації», «Теорія комунікації» та «Інформаційний менеджмент».

Ми розділяємо думки науковців, що в сучасних умовах наукової інтеграції міжпредметні зв'язки є досить важливим фактором формування змісту і структури навчальної дисципліни. Вони відображають комплексний підхід до виховання та навчання, формують конкретні знання у студентів, розкривають гнешеологічні проблеми, включають студентів в оперування пізнавальними методами, що мають загальнонауковий характер. А також виступають, як сучасний дидактичний принцип навчання та засіб активізації навчальної діяльності [2].

Для проведення семінару з інформаційного менеджменту запропоновано такі інтерактивні методи та інноваційні технології навчання: тестування; ділова гра; коротка лекція-презентація; відеофрагменти (відеотехнології); дискусія; професійна загадка.

На початку семінару студенти отримують тестові завдання для швидкої та якісної перевірки теоретичної підготовки. Після тестування студенти мають змогу перевірити на практиці вплив комунікаційних бар'єрів та інформаційних шумів на процес передачі та сприйняття інформації. Студентам запропоновано взяти участь у діловій грі «Зіпсований телефон», основною метою якої є передача інформації (завдань теоретико-практичного спрямування з інформаційного менеджменту) від учасника до учасника та її виконання. Завдання, яке поставлене перед учасниками гри – правильно, без перекручувань, передати один одному та виконати інструкцію (професійні завдання). Головним критерієм оцінювання результатів є відсутність перекручувань та правильність виконання завдань, швидкість передачі інформації виступає другорядним

чинником. У грі приймає участь кілька груп, у групах однакова кількість учасників (5-8 студентів). Кожна група вибирає керівника, який розподіляє членів групи за номерами по порядку, імітуючи тим самим різні рівні управління організацією. Загалом, ділові ігри є одним із найуспішніших інтерактивних методів розвитку професійних навичок студентів. Ділова гра «Зіпсований телефон» закріплює у студентів уміння передавати інформацію так, щоб вона була зрозумілою, правильно інтерпретованою та в кінцевому результаті було прийняте ефективне управлінське рішення. Гра завершується обговоренням результатів та аналізом основних помилок.

Теоретичний матеріал студентам подано у вигляді короткої лекції-презентації. Наступною частиною семінару є розгляд та аналіз відеофрагментів на тему «Міжкультурні комунікації». Студентам запропоновано два відеофрагменти, в яких потрібно знайти помилки та проаналізувати міжкультурні комунікації, де через мовні бар'єри та міжкультурні стереотипи спотворюються повідомлення та порушується процес розуміння інформації. Відеоуроки є ефективною та інноваційною технологією навчання. Експериментально встановлено, що показ відеофрагментів прискорює формування мовленнєвих навичок і умінь, активізує пізнавальну діяльність студентів. Після перегляду відеоматеріалу студенти обговорюють їх у робочих групах. Обговорення в групі дозволяє заохотити студентів до діалогу; залучити до професійно зорієнтованої дискусії; піднімати проблеми, які викликають загальний інтерес; порівнювати протилежні позиції та аргументовано відстоювати власні.

З метою закріплення здобутих на практиці знань студентам необхідно відповісти на теоретичні запитання у письмовій формі. Після завершення виконання теоретичного завдання студентам запропоновано на домашнє завдання розгадати комунікативну загадку. Домашнє завдання у формі проблемної ситуації (загадки) сприяє розвитку в майбутніх документознавців-менеджерів логічного мислення і нестандартних підходів до вирішення професійно зорієнтованих завдань та закріплення теоретико-практичного матеріалу з дисципліни «Інформаційний менеджмент».

Запропонована модель проведення семінарського заняття з інформаційного менеджменту на основі використання інноваційних технологій та методів навчання покращує засвоєння знань, дозволяє ефективніше застосовувати міжпредметні зв'язки, формує практичні уміння та навички,

наближує документознавців-менеджерів до умов майбутньої професійної діяльності, робить заняття інтерактивним та цікавим, що безперечно позначається на зростанні активності та успішності студентів.

Висновки. Використання інноваційних технологій та інтерактивних методів навчання у підготовці майбутніх документознавців-менеджерів активізує творчий потенціал студентів, розвиває професійні уміння та навички, підвищує зацікавленість до навчальної дисципліни, дає змогу застосувати вже набуті міжпредметні знання, уміння та навички для розв'язання проблемної професійної ситуації.

Література

1. Бачинська Є. Механізм формування інноваційного освітнього простору в регіоні / Є. Бачинська // Педагогіка і психологія.- 2007.- №1.- С. 79-89.
2. Галуша А. Міжпредметні зв'язки як чинник оптимізації процесу навчання [Електронний ресурс] / А. Галуша. – Режим доступу: <http://intkonf.org/galusha-av-mizhpredmetni-zvyazki-yak-chinnik-optimizatsiyi-protsesu-navchannya/>
3. Ігнатенко М. Сучасні освітні технології / М. Ігнатенко // Математика в школі. – 2003. – №4. – С. 2-6.
4. Князьська В. Використання інноваційних технологій при підготовці майбутніх фахівців у галузі перукарського мистецтва [Електронний ресурс] / В. Князьська. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/npo/2008_1/articles/2008/08_01npovkvit.pdf.
5. Почепцов Г. Теорія комунікації / Г. Почепцов. – К., 2001. – С. 151-174.
6. Севрук І. Філософія сучасної військової освіти: завдання та освітні технології [Електронний ресурс] / І. Севрук. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/VKhnpu/Filos/2009_29/7.html